

Dames en heren

De organisatoren van dit akkervogelsymposium hebben me gevraagd de bijdragen van de diverse eminente sprekers te voorzien van een slotbeschouwing. Alvorens daartoe een poging te wagen, wil ik hen hartelijk bedanken voor de uitnodiging hier te mogen spreken over akkervogels, een onderwerp dat de VLM nauw aan het hart ligt. Het is echter niet zonder enige schroom dat ik het laatste woord neem, na de interessante bijdragen van diverse experts uit binnen- en buitenland. De kennis over akkervogels die hier vandaag werd uitgewisseld is indrukwekkend.

Het landschap in Vlaanderen heeft de laatste 50 jaar grote veranderingen ondergaan. Vlaanderen is een sterk verstedelijkte regio geworden waar iedereen een claim legt op het ruimtegebruik. Er is vraag naar ruimte om handel te drijven, om te wonen, te leven, te ontspannen, om veilig, voldoende en kwaliteitsvol voedsel te produceren en om de leefgebieden van soorten en planten veilig te stellen.

De vraag is hoe we op een evenwichtige en duurzame manier aan deze noden kunnen voldoen? Duurzaamheid is het codewoord, maar hoe dit in de praktijk te brengen, is een ander paar mouwen. Duurzame ontwikkeling staat voor een integrale economische, sociale en ecologische ontwikkeling.

Gelet op de ruimtelijke ontwikkelingen die zich in Vlaanderen afspelen, blijft de druk op de kwaliteit van het leefgebied van akkervogels hoog. De mechanismen daarachter zijn inmiddels voldoende gekend. Ik denk aan de inname van open ruimte en de schaalvergroting en intensivering in de landbouwsector.

Vandaag zijn een aantal typische akkervogelsoorten de revue gepasseerd, zoals de grauwe kiekendief, de patrijs, de veldleeuwerik en de grauwe gors. Voor elke soort hebben de landschappelijke context, het aanbod van cultuurgewassen, het bodemtype, de huidige populatie en de gehanteerde landbouwpraktijken een andere invloed op het lokaal voorkomen en voortbestaan van de soort. Maatregelen ten behoeve van die soorten kunnen dan ook niet in één pasvorm gegoten worden die op regionaal niveau kan worden toegepast.

We beschikken over minstens 5 bouwstenen voor een succesvollere lokale, gebiedsgerichte aanpak.

Ten eerste onderbouwd gekozen gebieden waarin maatregelen ingezet kunnen worden; ten tweede realistische doelen inzake de inrichting op gebiedsniveau en consensus over het percentage maatregelen op maat van het gebied om populaties in te stand te houden; ten derde het ontwikkelen van maatregelen die de behoeften van doelsoorten in een gebied het jaarrond afdekken; vervolgens goed ontworpen en uitgevoerde maatregelen en tot slot – misschien de belangrijkste van de 5 – intense (empathische) samenwerking tussen alle

betrokken (maatschappelijke) actoren, en het werken aan de motivatie en de waardering van landbouwers om biodiversiteit te verhogen.

Die 5 bouwstenen lijken me een absolute voorwaarde als we de akkervogels echt vooruit willen helpen.

Het is dan ook rond die bouwstenen dat de Vlaamse Landmaatschappij binnen het huidige beleid een projectmatige aanpak van beheerovereenkomsten verder wil uitrollen. De projectmatige aanpak bouwt voort op een aanbeveling van de MINA-raad en de SALV omtrent het programma voor plattelandsontwikkeling.

Als VLM zijn we vragende partij voor samenwerking tussen alle betrokken partijen en willen we onze rol als bruggenbouwer tussen landbouw en natuur waarmaken. Want alleen door constructief met elkaar samen te werken en open te staan voor elkaars verzuchtingen kunnen we het biodiversiteitsverlies in landbouwgebied stoppen.

Kortom, samenwerken aan de optimalisatie van de beschikbare instrumenten op basis van wetenschappelijke kennis en praktijkervaringen, onze gezamenlijke doelen scherpstellen en het geïntegreerd en gebiedsgericht inzetten van alle mogelijke instrumenten om de achteruitgang van de akkervogels te stoppen. Dat moet ons gezamenlijk uitgangspunt zijn.

De resultaten van de lopende beheerovereenkomsten worden kritisch onthaald, de effecten zijn vaak lokaal. Toch zou het onverstandig zijn het kind met het badwater weg te gooien.

Ik gebruik bewust het woord “kind” omdat agrarisch natuurbeheer in Vlaanderen nog jong is, zeker de maatregelen gericht op akkervogels. Onze beleidsmedewerkers zetten zich elke dag weer in om waar nodig het instrument te optimaliseren en dit op basis van wetenschappelijke kennis en praktijkervaringen. Dit gebeurt binnen de mogelijkheden en de eigenheid van de beleidscyclus van het programma voor plattelandsontwikkeling. De informatie van dit symposium, vormt een waardevolle bron voor de evaluatie van het agrarisch natuurbeheer in het algemeen en het instrument beheerovereenkomsten in het bijzonder. Hiermee onderstreep ik uitdrukkelijk het belang van dit symposium. Ecologisch inzicht is immers noodzakelijk om de goede richting te vinden.

De Vlaamse Landmaatschappij zal zich - met haar bedrijfsplanners in het bijzonder – dan ook blijven inzetten om beheerovereenkomsten voor akkervogels te sluiten, temeer omdat we ervan overtuigd blijven dat we met de beheerovereenkomsten het potentieel hebben om mee het verschil te kunnen maken voor akkervogels. Volgend jaar vormt voor onze bedrijfsplanners bovendien een uitzondering op de klassieke planningsjaren. In 2018 ligt de focus op het lokaal inrichten van de beste gebieden voor akkervogels. Die focus moet ervoor zorgen dat de beheerovereenkomsten daar gesloten worden waar ze de grootste kans hebben de biodiversiteit ten goede te komen.

Kennisvergaring en het uitwisselen van die kennis zijn onontbeerlijke ingrediënten van effectief agrarisch natuurbeheer. Zo geef ik u ook graag mee dat de VLM de komende jaren financiële middelen zal inzetten om de effecten van de beheerovereenkomsten beter in kaart te brengen. Dit proces is lopende. De monitoring in het meetnet van het INBO is verzekerd en verankerd in onze werking.

De zorg voor akkervogels en huidige en toekomstige economisch rendabele landbouwpraktijken kunnen samengaan. De perspectieven voor akkervogels lijken gunstiger als we nieuwe paden durven betreden en verder kijken dan de huidige vorm van beheerovereenkomsten.

De VLM wil landbouwers blijven begeleiden in een traject naar een duurzamere landbouw. Beheerovereenkomsten kunnen daartoe bijdragen.

Om de effecten van de maatregelen te vergroten, is het tegelijk belangrijk om

1. Het aanwezige natuurlijk ecosysteem in het buitengebied te onderhouden en te versterken;
2. Het natuurlijk ecosysteem, door middel van robuuste voorwaarden inzake een basiskwaliteit van milieu en natuur, te verankeren;
3. Synergiën tussen alle beleidsinstrumenten te bevorderen (ik denk aan randvoorwaarden uit het GLB, ecologische aandachtsgebieden, agromilieumaatregelen, andere vormen van natuurbeheer, ... );
4. Kennis inzake het agronatuurbeheer te coördineren, op te bouwen, actueel te houden;
5. Het agrarisch natuurbeheer in te bedden in het agrarisch onderwijs;
6. Samenwerking tussen lokale actoren te bevorderen en de aanwezige expertise van die spelers te bundelen.

Deze opsomming is zeker niet volledig, en dat is ook niet de bedoeling.

Het is belangrijk dat we - om het agronatuurbeheer verder uit te bouwen - aanvaarden dat er nog ruimte is om te groeien, om te leren, om te verbeteren, ook in het motiveren, enthousiasmeren, en complimenteren van landbouwers voor agrarisch natuurbeheer. Mij is vandaag alvast duidelijk geworden dat optimaal akkervogelbeheer zich niet gemakkelijk laat definiëren.

Dames en heren, tijd om dit slotwoord af te ronden,

Er liggen de komende jaren grote uitdagingen op de plank. Ik denk dan aan het in praktijk brengen van kennis en geleerde lessen en het verkennen van nieuwe mogelijkheden voor akkervogels, aan het proactief omgaan met nieuwe ontwikkelingen die zich aanbieden zoals de ontwikkeling van het landbouwbeleid post 2020, de klimaatverandering, verdere ontwikkelingen in de landbouw zoals schaalvergroting en intensivering, grillige marktprijzen, grondprijzen, uitstroom van landbouwers, enzovoort.

Met die ontwikkelingen in het achterhoofd maak ik me evenwel sterk dat er hoop is voor de akkervogels, ook in Vlaanderen. Krachten bundelen en samenwerken binnen de complexe Vlaamse omgeving, zijn voor de Vlaamse Landmaatschappij daartoe de basis.

Ik dank u.

Toon Denys – 21 oktober 2017